

Kærligheden i videnssamfundet

(Indledning til Freuds Agorás arbejdsprogram for perioden 2017-2018)

Så er vi her endnu en gang.

Lidt modstræbende i grunden, fordi: Hvorfor anstrenge sig så meget til ingen verdens nytte — siger lystprincippet som aldrig har villet vide noget som helst, tæt på sandheden som det mener at være.

Så er vi her, 100 år efter at Freud blev ved med at tale til murene (på universitetet i Wien), i håb om at noget dog blev hørt.

Efter katastrofen i 1914 — krigens udbrud, selvfølgelig, men for Freud og psykoanalysen ikke mindst bruddet med Jung og andre, om hvad man skulle mene med libidoen og sådan — må man lige samle sig og blive enige om 'principperne', 'grundprincipperne' helst.

Freud slår fast — med rette — at hvis der var én, der vidste hvad psykoanalysen gik ud på, så var det i hvert fald ham. Hvorefter han gav sig til at skrive sin store *tractatus*, kaldet Metapsykologien (eller blot Heksen), hvis opgave det ganske vist var at fungere som psykoanalysens umiskendelige *organon*. Det projekt blev dog ikke til noget af lutter indre modsætninger (Heksen lod sig ikke fange uden videre), hvorfor han gav sig hen til at skrive sine *Forelæsninger* i stedet (de samme som vi i år inviterer til at studere).

Men hvis det er rigtigt, at det er Freud der ved hvad psykoanalysen er for en størrelse, hvad vil der mon ske når Freud dør? — spurgte eleverne (og Freud) sig selv. Hvad vil der blive af den viden?

Løsningen blev oprettelse af 'Komitéen' (samtidens retorik fornægter sig ikke). En komisk foranstaltning der foresloges af Ernest Jones, blev accepteret af Freud og sluttede som en stor grimasse: en gruppe 'betroede medarbejdere' skulle sammen med Freud sørge for at 'den rette lære' blev bevaret for eftertiden. Et monument af trofaste elever skulle således sikre at Freuds viden ikke gik tabt.

Men hvad vidste Freud? Og: Kunne det tænkes at psykoanalysen blev anskuet på anden vis?

Der findes et berømt billede hvor man ser kontrafejten af Freud og hans seks trofaste gæve mænd. Det er på en måde et billede over et mislykkede monument, selv om alle var nok fast besluttet på at give det bedste de havde i sig, for 'sagen'.

Jones overlevede dem alle. Og fortsatte med sin institutionspolitiske plan. Så selv om komiteen kæntrede helt af sig selv pga. interne uenigheder — Karl Abrahams død i 1925 accelererede processen — blev det ikke desto mindre netop den administrative løsning på videns opretholdelse, der spredte sig over hele den psykoanalytiske bevægelse.

Hvad der stod på spil var *spørgsmålet om lægmandsanalysen*, som Freud kaldte det, og den komitéagtige stil (nå ja, kommissæragtige stil) der blev toneangivende fremover (diskussionen blev overdøvet af nazismens fremmarch), vidnede om at der efter krigen kun var *the American way* at gøre tingene på. De havde vundet: Psykoanalytikere er læger. Punktum.

Men spørgsmålet om betingelserne for psykoanalysens videreførelse var selvfølgelig fortsat pivåbent. Navnlig spørgsmålet om videns status deri. Lacan forsøgte sig med en anden strategi i og med oprettelsen af en skole, hvor talen i princippet var fri og hvor den administrative tyngde skulle være så lille som muligt. Over for IPA's 'regelrethed', satsede Lacan på opfindelsen. Dette hviler i bund og grund på en anderledes opfattelse af

sproget og talens plads i psykoanalysen. Hvilket er en følge af hans antagelse om at det ubevidste er dybt forbundet med den Andens diskurs.

For én ting er Freuds viden og noget andet det ubevidstes viden, siger Lacan.

Derfor har vi ikke brug for hans balsamering (ligesom Lenin på Den Røde Plads, chefen for en anden bevægelse), for at bevare de indsigter som Freuds navn i dag står for. Det gælder bare om at lade de spørgsmål han forsøgte at besvare blive formuleret på ny ud fra de nu foreliggende begreber. Og her ikke mindst de spørgsmål Freud ikke kunne formulere, dem der forpurrede hans *organon*. For måske er det selve ideen om en metapsykologi der er problemet.

For i en vis forstand befinder vi os fortsat under indflydelse af den omstændighed, at analytikerne endnu ikke har leveret en kvalificeret kritik af Jungs libido-begreb, fordi deres symbolopfattelse simpelthen er præ-analytisk.¹ Det er i hvert fald en klar Akilleshæl så længe signifiant-læren ikke finder det indpas den fortjener.

Hvilket, igen, påvirker vores muligheder for at forholde os til vidensspørgsmålet.

Thi 'viden' er i høj grad libidinalt behæftet², og så længe vi ikke løsriver os fra en naiv energetisk opfattelse af den, ja så vil vores chance for at begribe videns dimension — og dermed spørgsmålet om psykoanalysens videreførelse (psykoanalytikerens uddannelse etc.) — være totalt underdrejet.

Dette er såmænd ganske tydeligt i vores såkaldte 'videnssamfund', hvor reduktionen af videns-dimensionen til 'information' gør energetikken om muligt endnu mere fremherskende og, egentlig, anonym, tandløs fordi allestedsnærværende.

Det siges at 'viden ligger nu på nettet', at man bare kan google for at få det hele i sin hånd. Spørgsmålet er dog hvad dette medfører for subjektivering, thi at omgås en anonym Anden, der ved alt, går sjældent ubemærket hen.

Det sjove er at sandhedsspørgsmålet dermed bliver endnu mere påtrængende.

Og gudskelov for det !

Ikke den relativistiske, konstruktivistiske, selvrefererende sandhed som tror at man kan forhandle sig til det hele, men den gode gamle *materielle sandhed* som Freud taler om³, som ikke slipper sit greb i os uanset hvor meget vi ellers forsøger at undsige den. For sagen er at vi ikke kan lade Google være den store Anden vi støtter os til, uden at indgå i noget der minder om en *folie à deux*.

At huske sandheden om viden er i analytisk henseende at foretrække frem for en reduktion af sandheden til en akkumuleret viden.

Det var overføringsspørgsmålet, der fik Freuds metapsykologiske projekt til at gå i vasken. Han vidste simpelthen ikke hvad man skulle stille op med det. Var ikke i stand at begrebsliggøre det i hvert fald. Er vi mon bedre udrustet når Lacan siger at overføring er kærlighed til viden?

Oswaldo Cariola
August 2017

¹ Jeg minder om at Jungs epos fra 1912-1914 (og som han renskrev og udvidede adskillige gange) hed: *Wandlungen und Symbole der Libido*.

² Hvorfor Lacan inviterer os til at studere den via nydelsesbegrebet. For vi kan ikke se bort fra at viden er nydelse.

³ I *Manden Moses og den monoteistiske religion* fra 1938.